

หัวข้อโครงการวิจัยส่วนบุคคล	อาหาร : ความเข้าใจในเพศสภาพ ชนชั้น และอำนาจ (Food : The Understanding of Gender , Class and Power)
ชื่อผู้เขียน	นางสาวอรุษา ผู้พัฒน์ (Miss. Arusaya Phuphatana)
ระดับปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	สาขาวิชาสตรีศึกษา สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัยส่วนบุคคล	อาจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ บุญนาค
ปีการศึกษา	2547

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “อาหาร : ความเข้าใจในเพศสภาพ ชนชั้น และอำนาจ” นี้ มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับอาหาร และทัศนคติของผู้หญิงและผู้ชายต่อการทำอาหาร ซึ่งเป็นการศึกษาในมิติเวลา 2 มิติ คือ มิติประวัติศาสตร์ และมิติเวลาในยุคปัจจุบัน ในส่วนของมิติประวัติศาสตร์ เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับการทำอาหารตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และในส่วนของมิติเวลาในปัจจุบัน เพื่อให้ทราบถึงทัศนคติที่แตกต่างกันในเรื่องของเพศสภาพ ชนชั้น และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในบริบทของการทำอาหาร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้เป็นตัวแทนของผู้หญิงและผู้ชายที่ทำอาหารเป็น ซึ่งมีความแตกต่างกันในเรื่องของเพศ อายุ ชนชั้น เชื้อชาติ อาชีพ และรูปแบบในการดำเนินชีวิต โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตการณ์ และการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ประกอบเพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า อาหารมีความเกี่ยวข้องกับสังคมในทุกมิติ และเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมในแต่ละสมัย อาหารมีมาพร้อม ๆ กับสังคม วัฒนธรรม และความหมายทางสัญลักษณ์ ในทุก ๆ มื้อ อาหารสามารถบอกบางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับผู้รับประทาน หรือแม้กระทั่งบ่งบอกถึงสถานที่ทำ และที่ ๆ เราอาศัยอยู่ในส่วนใดส่วนหนึ่งของโลกได้ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับการทำอาหารมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น เพราะหน้าที่ในเรื่องของการครัวถูกจัดให้เป็นหน้าที่ของผู้หญิง งานครัวถูกจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของงานบ้าน ซึ่งเป็นงานที่ผู้หญิงต้องรับผิดชอบ กล่าวคือ ผู้หญิงถูกจัดให้อยู่ในฐานะของผู้ให้บริการในบ้าน ทั้งทางด้านกาให้บริการ

อาหาร การปรนนิบัติดูแล การให้ความสุขทางเพศ ฉะนั้นฐานะของผู้หญิงจึงอยู่ในฐานะของการเป็นผู้รับใช้หรือผู้ถูกกระทำ (Passive) ในขณะที่ผู้ชายจะอยู่ในฐานะของผู้กิน ผู้ได้รับการปรนนิบัติ ผู้รับความสุขในแง่ของโลกีย์สุข หรือในฐานะของผู้กระทำ (Active) ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับอาหารนั้น จึงมีความเชื่อมโยงกับมิติต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์ในสังคมมิติทางด้านเพศสภาพ (Gender) มิติทางด้านชนชั้น (Class) และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Power Relation) ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับอาหารนั้นแท้จริงแล้วก็เกิดขึ้นจากการประกอบสร้างจากสังคมนั้นเอง

จากการสัมภาษณ์ทัศนคติของหญิงชายที่มีต่อการทำอาหารนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เชื่อว่าผู้หญิงกับการทำอาหารนั้นเป็นของคู่กัน และจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การที่ผู้หญิงจะต้องออกไปทำงานนอกบ้าน (พื้นที่สาธารณะ) ทำให้ผู้หญิงมีเวลาทำอาหารในบ้าน (พื้นที่ส่วนตัว) ลดน้อยลง แต่อย่างไรก็ตาม หน้าที่การทำอาหารก็ยังถูกกำหนดให้เป็นบทบาทและภาระของผู้หญิงอยู่เช่นเดิมอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งจากการศึกษาในการลงภาคสนามของผู้ศึกษาเพื่อศึกษาถึงทัศนคติของหญิงชายที่มีต่อการทำอาหารนั้น ผลของการศึกษา ผู้ศึกษาพบว่า ทัศนคติต่อเรื่องการทำอาหารจากมุมมองของผู้หญิงนั้น ผู้หญิงมีทัศนคติต่อเรื่องการทำอาหารใน 2 ลักษณะ คือ ผู้หญิงมองว่าการทำอาหารเป็นธรรมชาติของผู้หญิง ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีศึกษาที่ 1 และ 3 แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีผู้หญิงที่มองว่าการทำอาหารไม่ใช่ธรรมชาติของผู้หญิง อย่างเช่นในกรณีศึกษาที่ 2 และ 4

นอกจากนี้ จากกรณีศึกษาผู้ชายจำนวน 4 คนในโครงการวิจัยฉบับนี้ ผู้ศึกษาพบว่าผู้ชายมีทัศนคติต่อเรื่องการทำอาหารใน 2 ลักษณะ คือ ผู้ชายมองว่าการทำอาหารเป็นธรรมชาติของผู้หญิง ดังเช่นในกรณีศึกษาที่ 6 และ 8 แต่อย่างไรก็ตาม ยังคงมีผู้ชายในกรณีศึกษาที่มองว่าการทำอาหารไม่ใช่ธรรมชาติของผู้หญิง ดังเช่นในกรณีศึกษาที่ 5 และ 7

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ผู้ชายและผู้หญิงในกรณีศึกษาจะมีทัศนคติต่อเรื่องการทำอาหารที่แตกต่างกัน บ้างก็มองว่าเรื่องของการทำอาหารเป็นหน้าที่ของผู้หญิง บ้างก็มองว่าการทำอาหารไม่ใช่หน้าที่ของผู้หญิงเพียงฝ่ายเดียว ทั้งนี้ผู้ศึกษามองว่าอาจสืบเนื่องมาจากการการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและการประกอบสร้างทางสังคมที่แตกต่างกันนั่นเอง